

MOD 259 BALE VE MODERN DANS I

11.HAFTA DERS MATERYALİ

MODERN TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE KADIN SANATÇININ SAHNEYE ÇIKIŞINA DAİR...

Kadın sanatçının sahneye çıkışı dünyada da ülkemizde de çok sancılı ve çok uzun bir süreç olmuştur. Dünya sahnelerine bugünkü anlamda şeklini veren Antik Yunan Sahnesi başta olmak üzere, dünyaca ünlü Shakespeare Tiyatrosu'nun çok ünlü ilk dönemlerine dek kadın sanatçı sahneye kadın olarak çıkıp kadınlar için yazılmış rolleri oynayamamıştır.

Binlerce yıl, kadınlar için olan – yine erkeklerin yazdığı – rollere kadın sanatçılar kendileri çıkamamıştır. Sahne kadınlar için, “ayıp yasak ve günah” olduğu için. Kadın rollerini erkek oyuncular oynamıştır.

Benzer sorun yalnızca kadın oyuncu için değil, ne yazık ki kadın dansçı için de geçerlidir. Kadın dansçılar binlerce yıl hiç hak etmedikleri kötü muamelelere maruz kalmışlardır ve sahnede dans etmenin bedelini ağır ödemişlerdir.

Bu nedenle dans sanatını bugünkü anlamda Batı sanatlarından alan ülkemiz sahne sanatlarında kadın oyuncunun sahneye çıkma macerası, bizim dans alanımız için de önemlidir.

Aşağıdaki metin, genç ve modern Cumhuriyetimizde sahneye çıkan ilk Türk Kadını Bedia Muavvit'e adanmış bir radyo programı kaydının metnidir.

Yazan: Güzin Yamaner

TRT Ankara Radyosu için yazılmış bir program

“Bediaaaa....”

Tarihin, kadınların sessiz harfleriyle var olduğu, gün geçtikçe programımızda daha da belirginleşiyor gibi geliyor bana sevgili dinleyenler. Ben de, programımızla birlikte, yeniden kadınlarımızın tarihimizdeki yerini düşünüyorum. Zaten bildiğimiz, ama üstünde düşünmediğimiz için sanki sıradan bir şeye dönüşen kadınların yaşantıları, programımız aracılığıyla gündeme bir kere daha geldiğinde, insan aynı heyecanın yeniden hissediyor; o kadınların hayatlarının neye öncülük ettiği çok heyecan verici.

Bedia Hanım, Cumhuriyetimizin kadınlara açtığı kamusal alan kapılarından geçen en önemli isimlerden biri olarak, işte bize tam da bu heyecanı yaşatan kadınlarımızdan biri.

Bedia Hanım'ın hayatı, tiyatro sahnesine gönül veren kız çocuklarımızın ailelerinden, çoğukez babalarından ve ağabeylerinden işittikleri o ağır sözcüklere bir yanıt. Bütünüyle aydınlık bir gelecek imgesi üstüne inşa edilen bir genç Cumhuriyet'in en parlak taşıyıcılarından biri Bedia Hanım.

Bedia Hanım'dan önce bu topraklarda soluk almış ve tiyatro sahnesine gönlünü kaptırmış, bunun bedelini de çok ağır koşullarda ödemiş çok sayıda kadınıımız var. Cumhuriyet'in resmi tarihi onları, gayri – Müslim kadın oyuncular olarak kaydetti, geçti gitti. Eh, bir de Afife Jale Hanım var. Onu da Cumhuriyet dönemi Türk Tiyatrosu tarihimiz sahneye bir şekilde çıkan ilk Müslüman kadın oyuncumuz diye geçirdi. Ama Bedia Hanım'ın tarih yazan kadınların sahnesindeki misyonu, onun resmi olarak Cumhuriyet rejiminin en temel göstergelerinden birini omzunda taşımasında yatıyor. Çünkü o bizzat, cumhuriyetin kurucusu tarafından sahneye çıkarılıyor. Bu, dönüp dönüp üstünde düşüneneğimiz bir olgu. Bir çok açıdan, sanat sosyolojisi açısından, sanat psikolojisi açısından düşünülmesi gereken bir tarihsel olgu.

Değerli dinleyenler! Ben bir kadın tiyatrocuyum. Tiyatro sanatına gönül vermiş bir çok kadın meslektaşım gibi, erkek meslektaşlarıma oranla, yalnızca ve yalnızca kadın olduğum için bir çok hikayem oldu. Benim yaşadığım ya da çevremdeki kadın sanatçı dostlarıımın yaşadığı hikayeler. 1980'lerin sonunda bile hala Türkiye'de kız çocukları tiyatro eğitimi almak istediklerini ailelerine

açıkça söyleyemeyebiliyorlardı. Kimi aileler kızlarının oğullarının tiyatro sanatçısı olmaları için son derece teşvik edici davranırken, kimi aileler de tam tersine görüşe sahiptiler; hele de kızların aileleri... bizler bu hikayelerin içinde üniversitede tiyatro eğitimi aldık. Şimdi 21.yüzyılda hızla ilerlerken durum, daha doğrusu durumdaki çelişkiler iyice arttı. Yine evlatlarının tiyatro sanatçısı olması için büyük maddi ve manevi fedakarlıklar yapan aileler var. Okullarımızda, sanatçı yetiştirirken bu ailelerin çabalarını görüyoruz. Ama tam tersine, tiyatro sanatçılığının bir kadın için “ayıp” sayıldığı, haydi açıkçasını söyleyelim, “ahlaksız” sayıldığı bir zihniyetin de binlerce örneği var. Ne yazık ki var.

İşte burada yine Bedia Hanım'ın sahne yaşantısına dönmekten büyük mutluluk duyuyorum. Çünkü bu Cumhuriyet'in Osmanlı İmparatorluğu'ndan devraldığı bir sanat yaşantısı var: o dünyanın bir çok önemli kadın oyuncusu var. Onların bir şekilde hazırladığı zemine Cumhuriyetin güçlü olanaklarını ekleyen bir Bedia Hanım motifi var. Ve buna rağmen, en azından yüz küsur yıllık bir kadın oyuncu birikimine rağmen, bugün sahne üstünde kadın oyuncu olmanın artık hiç tartışılır bir yanının kalmamış olması beklenir. Yoksa tarihsel kazanımlarda ne kadar çok kan kaybettiğimiz gerçeğiyle maalesef bir kez daha yüzleşiriz o kadar.

Şimdi, Bedia Hanım'ı saygı ve rahmetle anarken, onun ardından daha nice genç kadınıımızın oyunculuk sanatında başarılı olmalarını, sanatın yarattığı o eşsiz kamusal alanda yaşamalarını diliyoruz. Bunu dileyelim ki, Bedia Hanım'ın yaşadığı Cumhuriyetin kazanımlarını bir anda heba etmiş olmayalım. Yakın tarihimiz, geleceğimizin ışık tutucusu olsun.